

Informacja o instrumentach finansowych

oraz o ryzykach związanych z inwestowaniem w te instrumenty finansowe

- Akcje** – są to udziałowe papiery wartościowe emitowane przez spółki akcyjne. Posiadacze akcji, czyli akcjonariusze są współwłaścicielami spółki. Kupując akcje inwestor uzyskuje prawo do udziału w procesie zarządzania spółką oraz prawo do udziału w wypracowanym przez spółkę zysku. Każdy akcjonariusz ma prawo udziału w walnym zgromadzeniu spółki, które jest jej organem stanowiącym i zwoływane jest co najmniej raz w roku. Prawo do udziału w walnym zgromadzeniu związane jest z prawem głosu w sprawach będących przedmiotem obrad walnego zgromadzenia (zakres spraw pozostających w zakresie kompetencji walnego zgromadzenia zależy od postanowień statutu danej spółki i obejmuje najważniejsze decyzje dotyczące spółki). Liczba głosów posiadanych przez akcjonariusza zależy od liczby posiadanych przez niego akcji.
Akcjonariusz ma prawo do dywidendy, czyli do udziału w zyskach spółki. Decyzja o przeznaczeniu i podziale zysku osiągniętego w danym roku obrotowym przez spółkę, w tym o jego przeznaczeniu na wypłatę dywidendy akcjonariuszom, podejmuje walne zgromadzenie spółki.

W celu pozyskania dodatkowych środków finansowych spółka może podjąć decyzję o podwyższeniu kapitału zakładowego i emisji nowych akcji. Każdemu akcjonariuszowi przysługuje uprawnienie do objęcia akcji nowej emisji w liczbie proporcjonalnej do liczby posiadanych dotychczas akcji (tzw. prawo poboru nowych akcji), o ile nie zostało ono wyłączone uchwałą walnego zgromadzenia.

Akcje mogą być imienne lub na okaziciela, przy czym akcje imienne mogą być uprzywilejowane. Bardzo istotnym podziałem z punktu widzenia obrotu giełdowego jest podział na akcje w postaci dokumentu oraz akcje zdematerializowane. Przedmiotem obrotu na rynku regulowanym mogą być wyłącznie akcje nie mające postaci materialnej, istniejące wyłącznie w formie zapisu na rachunku papierów wartościowych.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w akcje:

Ryzyko rynkowe - związane z sytuacją makroekonomiczną (w wyniku znaczącej zmiany jednego z parametrów makroekonomicznych, takich jak: inflacja, tempo wzrostu PKB, bezrobocie, poziom waluty, wysokość stóp procentowych, poziom deficytu budżetowego itp) oraz ogólnym trendem na rynkach akcji. Tego typu ryzyko występuje najczęściej, gdyż sytuacja makroekonomiczna wpływa istotnie na wyceny akcji. Konsekwencją zmian sytuacji makroekonomicznej są pojawiające się trwałe trendy – wzrostowy (hossa) lub spadkowy (bessa).

Ryzyko dotyczące emitenta akcji – związane z jej wynikami finansowymi, sytuacją w danej branży, konkurencją, płynnością i wahaniami cen instrumentów będących przedmiotem inwestycji. W przypadku akcji będących przedmiotem oferty publicznej należy również zwrócić uwagę na ryzyko związane z niedopuszczeniem lub opóźnieniem dopuszczenia akcji do obrotu na rynku. Czynniki te mogą powodować wzrost lub spadek ryzyka związanego z inwestycjami w akcje. Sytuacja operacyjna i finansowa spółki wpływa na poziom notowań akcji danej spółki, a także na zmienność kursu. Płynność i wahania cen decydują o możliwości zakupu lub sprzedaży akcji.

Ryzyko płynności - określa łatwość, z jaką można sprzedać posiadane akcje bez utraty wartości w stosunku do bieżącej ceny rynkowej akcji. W przypadku niskiej płynności instrumentu sprzedaż posiadanego pakietu może spowodować istotny spadek kursu giełdowego.

Ponadto, inwestowanie w akcje związane jest również z ogólnymi ryzykami charakterystycznymi dla inwestycji w obrocie zorganizowanym, takimi jak ryzyko zawieszenia bądź wycofania z obrotu zorganizowanego.

Akcje charakteryzują się znaczącą zmiennością cen, szczególnie w krótkim okresie.

2. **Prawa do Akcji (PDA)** – są to papiery wartościowe towarzyszące niektórym nowym emisjom akcji, które istnieją w okresie od przydziału akcji do dnia zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego przez sąd rejestrowy. PDA mogą być przedmiotem obrotu na rynku regulowanym. Z chwilą zarejestrowania przez sąd rejestrowy podwyższenia kapitału zakładowego, PDA przekształcają się w akcje. PDA umożliwiają wycofanie się z dokonanej inwestycji przez tych inwestorów, którym przydzielono akcje w wyniku złożonych przez nich zapisów w trakcie trwania subskrypcji, i jednocześnie umożliwiają ich nabycie tym, którzy takich zapisów nie złożyli. PDA podlegają dopuszczeniu i wprowadzeniu do obrotu na rynku regulowanym na wniosek emitenta. Obrót PDA podlega takim samym regułom jak obrót akcjami.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w PDA:

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w PDA są takie same jak w przypadku inwestowania w akcje.

PDA charakteryzują się znaczącą zmiennością cen, niejednokrotnie wyższą niż zmienność cen akcji tej samej spółki

3. **Prawo poboru (z akcji)** – jest to prawo dotychczasowych akcjonariuszy oznaczające przywilej pierwszeństwa przy zakupie akcji nowych emisji. Prawo to jest o tyle istotne, że jego wyłączenie lub niewykonanie przez dotychczasowych akcjonariuszy powoduje tzw. rozwodnienie kapitału, czyli zmniejszenie udziału dotychczasowych akcjonariuszy w kapitale zakładowym. Korzystając z prawa poboru akcjonariusze mają możliwość zachowania udziału w spółce na dotychczasowym poziomie. Prawo poboru jest papierem wartościowym i może ono być przedmiotem obrotu na rynku regulowanym. Oznacza to, że dotychczasowy akcjonariusz, któremu przysługuje prawo poboru może zrezygnować z jego wykonania sprzedając je osobie trzeciej. Jednocześnie ci, którzy chcieliby nabyć akcje nowej emisji danej spółki nie będąc jej akcjonariuszami mogą zyskać uprawnienie do nabycia tych akcji poprzez nabycie i wykonanie prawa poboru.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w prawa poboru:

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w prawa poboru są takie same jak w przypadku inwestowania w akcje.

Ryzyko całkowitej utraty wartości – występuje w sytuacji upadłości danej spółki. W przypadku prawa poboru ryzyko to materializuje się w sytuacji nie sprzedania tego prawa poboru oraz nie wykonania uprawnień wynikających z prawa poboru w ściśle określonym terminie - wówczas prawo poboru wygasa (całkowicie i nieodwracalnie traci wartość).

Prawa poboru charakteryzują się znaczącą zmiennością cen, niejednokrotnie wyższą niż zmienność cen akcji tej samej spółki

4. **Obligacje i inne dłużne papiery wartościowe** – są to dłużne papiery wartościowe, które mogą być emitowane przez Skarb Państwa (obligacje i bony skarbowe), jednostki samorządu terytorialnego (obligacje komunalne) lub inne podmioty, na przykład spółki handlowe (obligacje korporacyjne). Wskutek emisji dłużnych papierów wartościowych ich emitent zobowiązuje się do spełnienia określonego świadczenia, zaciąga dług u nabywcy dłużnego papieru wartościowego. Dłużne papiery wartościowe emitowane są w seriach i, w przeciwieństwie do akcji, co do zasady, nie dają ich nabywcom żadnych uprawnień o charakterze udziałowym czyli uprawnień związanych z udziałem w procesie zarządzania emitentem. Dłużne papiery wartościowe emitowane są na czas określony. Istnieją różne rodzaje dłużnych papierów wartościowych, w tym papiery wartościowe o różnym terminie wykupu, o różnym oprocentowaniu, czyli sposobie naliczania i

wypłacania odsetek (np. obligacje o zmiennym oprocentowaniu, o stałym oprocentowaniu oraz obligacje zero kuponowe, które nabywane są z dyskontem w stosunku do ich wartości nominalnej). Obligacje można podzielić między innymi na następujące typy:

- a) obligacje o jednym terminie wykupu – obligacje, które nie mogą być wykupione przed terminem zapadalności
- b) obligacje o kilku terminach wykupu - emitent może wykupić obligacje lub obligatariusz zażądać wykupu tylko we wcześniej ustalonych terminach
- c) obligacje z opcją wykupu - emitent ma prawo wykupić obligacje przed terminem zapadalności
- d) obligacje z opcją sprzedaży - obligatariusz ma prawo zażądać wykupu obligacji przed terminem zapadalności
- e) obligacje z opcją przedłużenia - emitent może przedłużyć stosunek obligacyjny ponad termin wymagalności
- f) obligacje zamienne - emitent, zamiast wykupywać obligacje, może wymienić je na wyemitowane przez siebie akcje
- g) obligacje wymienne - obligatariusz może wymienić obligacje na inne papiery wartościowe posiadane przez emitenta
- h) obligacje z warrantem subskrypcyjnym lub prawem pierwszeństwa - posiadacz obligacji ma prawo nabyć akcje nowej emisji przed innymi inwestorami
- i) obligacje częściowo opłacone - nabycie obligacji odbywa się w ratach. Część zapłaty następuje w chwili otrzymania obligacji, zaś reszta zapłaty w terminie późniejszym. Inwestor może zrezygnować z opłacania pozostałej wartości obligacji, ale traci w ten sposób zaliczkę.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w dłużne papiery wartościowe:

Ryzyko niedotrzymania zobowiązań - ryzyko, że emitent papieru dłużnego nie będzie terminowo wywiązywał się z zobowiązań (płatności odsetkowych oraz spłaty nominału).

Ryzyko zmiany ceny instrumentu - polega na możliwości niekorzystnej zmiany ceny instrumentu w zależności od zdarzeń dotyczących emitenta instrumentów dłużnych, jak też zdarzeń o charakterze makroekonomicznym np. zmian stóp procentowych.

Ryzyko przedterminowego wykupu - dotyczy dłużnych papierów wartościowych zawierających opcję wcześniejszego wykupu, która pozwala emitentowi spłacić część lub całość zobowiązań wynikających z emisji przed terminem ich wymagalności.

Ryzyko inflacji - ryzyko to odnosi się przede wszystkim do dłużnych papierów wartościowych o stałym oprocentowaniu. W przypadku spadku siły nabywczej pieniądza, zmienia się realna wartość danego dłużnego papieru wartościowego.

Dłużne papiery wartościowe charakteryzują się ograniczoną zmiennością cen.

5. **Tytuły uczestnictwa** – są to wyemitowane na podstawie właściwych przepisów prawa polskiego lub obcego papiery wartościowe lub niebędące papierami wartościowymi instrumenty finansowe reprezentujące prawa majątkowe przysługujące uczestnikom instytucji zbiorowego inwestowania, w tym w szczególności jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych otwartych i specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych oraz certyfikaty inwestycyjne emitowane przez fundusze inwestycyjne zamknięte.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w tytuły uczestnictwa:

Ryzyko podjęcia przez zarządzającego instytucji zbiorowego inwestowania emitującej dane tytuły uczestnictwa błędnej decyzji inwestycyjnej.

Ponadto, czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w tytuły uczestnictwa instytucji zbiorowego inwestowania każdorazowo określa:

- prospekt informacyjny – w przypadku jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych otwartych oraz specjalistycznych funduszy inwestycyjnych otwartych;
- prospekt emisyjny lub warunki emisji – w przypadku certyfikatów inwestycyjnych emitowanych przez fundusze inwestycyjne zamknięte;
- inny dokument ofertowy udostępniany w związku z nabywaniem tytułów uczestnictwa.

Płynność oraz zmienność ceny tytułów uczestnictwa zależy od ich typu oraz przyjętej przez fundusz inwestycyjny bądź instytucję zbiorowego inwestowania polityki inwestycyjnej.

6. **Jednostki indeksowe** – są to instrumenty finansowe, których cena odzwierciedla zmiany wartości danego indeksu giełdowego. Instrument ten umożliwia inwestycję równoważną nabyciu całego portfela danego indeksu bez konieczności zakupu poszczególnych akcji wchodzących w skład tego indeksu. Na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. notowane są jednostki indeksowe MiniWIG20, które odzwierciedlają zmiany indeksu WIG20, w skład którego wchodzi dwadzieścia największych i najbardziej płynnych spółek giełdowych.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w jednostki indeksowe:

Z inwestowaniem w jednostki indeksowe związane są takie same ryzyka jak w przypadku inwestycji w akcje.

Zmienność cen jednostek indeksowych jest zbliżona do zmienności instrumentu bazowego.

7. **Opcje** – opcja jest pochodnym papierem wartościowym, którego cena uzależniona jest od ceny instrumentu bazowego. Opcja daje jej właścicielowi prawo, ale nie obowiązek kupna lub sprzedaży instrumentu finansowego, na który jest wystawiona po określonej cenie i w określonym czasie. Opcje charakteryzują się niesymetrycznością praw i obowiązków nabywców i sprzedających opcje. Nabywca opcji ma do dyspozycji bardzo wysoką dźwignię finansową. Przy stosunkowo niewielkiej kwocie inwestycji, która jednocześnie ogranicza ryzyko, ma szansę osiągnąć wysokie zyski. Zwrot z inwestycji w opcje równy jest różnicy między aktualną ceną instrumentu bazowego a ceną wykonania opcji pomniejszonej o cenę jaką trzeba zapłacić za opcje.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w opcje:

Z inwestowaniem w opcje wiążą się takie same ryzyka jakie związane są z instrumentem bazowym którego dotyczy dana opcja.

Cena opcji zależy od czasu jaki pozostaje do terminu wykonania opcji, zmienności instrumentu bazowego, aktualnej ceny instrumentu bazowego, ceny wykonania opcji, stopy procentowej i stopy dywidendy jeśli instrumentem bazowym opcji jest akcja.

8. **Kontrakty terminowe futures** - wystandaryzowane instrumenty pochodne, w związku z nabyciem których kupujący zobowiązuje się do kupna określonego instrumentu bazowego, po z góry ustalonej cenie, w ściśle określonym czasie. Sprzedający natomiast zobowiązany jest do sprzedaży/dostarczenia instrumentu bazowego w przyszłości po ustalonej cenie. Zmienność cen kontraktów terminowych jest wprost uzależniona od zmienności cen instrumentu bazowego, a na jego cenę ma również wpływ czas pozostający do terminu wygaśnięcia kontraktu. Inwestycja w kontrakty wymaga wniesienia depozytu zabezpieczającego który ustalany jest jako procent wartości całego kontraktu przez właściwą izbę rozliczeniową (np. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A.). W przypadku spadku cen instrumentu bazowego poniżej pewnego

poziomu następuje konieczność uzupełnienia kwoty depozytu. Dla kontraktów futures instrumentami bazowymi mogą być m.in. waluty, stopy procentowe, indeksy, towary.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w kontrakty terminowe futures:

Ryzyko rynkowe - wynika ze zmian kursu kontraktu, które zależą od zmian ceny instrumentu bazowego

Ryzyko płynności - płynność może być różna na różnych seriach kontraktów

Ryzyko zmienności stopy procentowej w przypadku kontaktu opartego o stopy procentowe, a także **ryzyko kursów walut** w przypadku kontaktu w którym instrumentem bazowym jest waluta.

9. **Kontrakty forward** - kontrakty terminowe, zawierane przez dwie strony, które zobowiązują się do realizacji w określonym terminie w przyszłości transakcji kupna-sprzedaży określonego instrumentu podstawowego, po ustalonej cenie i w umówionej ilości. Różnica między kontraktami futures i forward polega na tym, że kontrakty forward są instrumentami niewystandaryzowanymi i nie notowanymi na żadnym rynku regulowanym. W przeciwieństwie do kontraktów futures, forward nie wymaga wniesienia depozytu i zazwyczaj dochodzi do faktycznej dostawy instrumentu bazowego. Obie strony kontraktu ponoszą ryzyko kontrpartniera, które w przypadku kontraktów futures ponosi giełda i izba rozliczeniowa. Dla kontraktów futures instrumentami bazowymi mogą być m.in. waluty, stopy procentowe, indeksy, towary.

Czynniki ryzyka związane z inwestowaniem w kontrakty terminowe forward:

Z inwestowaniem w kontrakty forward wiążą się takie same ryzyka jakie związane są z kontaktami futures a także ryzyko kontrahenta tj. ryzyko niewywiązania się z warunków umowy przez kontrpartniera.